

Al XIX-lea Congres al Conferinței Curților Constituționale Europene

Formele și limitele deferenței judiciare: cazul curților constituționale

Chestionar

Pentru rapoartele naționale

Culturile constituționale variază, iar percepțiile tribunalelor constituționale despre rolul lor într-o democrație constituțională afectează intensitatea analizei lor în cazurile care implică drepturi fundamentale. Multe tribunale manifestă deferență judiciară.

Deferența judiciară reprezintă un instrument juridic inventat de judecători pentru a menține separația puterilor și pentru a se abține să intervină în chestiuni despre care consideră că sunt dincolo de experiența sau de legitimitatea lor, pentru a le decide. Instrumentul a fost utilizat, mai ales, în cazurile care implică drepturi fundamentale. Iar asta datorită calității lor transcendente, a capacității lor de a străbate toate zonele substanțiale ale procesului de luare a deciziilor publice.

Se spune că o atitudine exagerat de deferențială periclitează preeminența dreptului și separația puterilor la fel de mult ca activismul judiciar exagerat. Modul în care își exercită judecătorii deferența reprezintă, prin urmare, o chestiune fundamentală de principiu constituțional, care vizează rolul corespunzător al fiecărei ramuri a guvernării în legătură cu chestiunile semnificative de politică publică.

Următoarele întrebări caută să descopere diferențele dintre modurile de exercitare a deferenței judiciare de către curțile constituționale europene.

I. Chestiunile non-justițiabile și intensitățile deferenței

1. În jurisdicția dumneavoastră, ce se înțelege prin „deferență judiciară”?
2. Are în vedere Curtea dumneavoastră un spectru al deferenței? Există arii „de nepătruns”, sau zone prestabilite ale lipsei de răspundere juridică, sau chestiuni non-justițiabile pentru Curtea dumneavoastră (e.g. chestiunile controversate în materie de morală, sensibilitățile politice, controversesele din societate, alocarea resurselor limitate, implicațiile financiare substanțiale pentru guvern etc.)?
3. Există factori care stabilesc modul și cazul în care trebuie să manifeste deferență Curtea dumneavoastră (e.g. cultura și condițiile țării dumneavoastră; experiențele istorice ale țării dumneavoastră; caracterul absolut sau calificat al drepturilor fundamentale în discuție; chestiunea dezbătură în fața Curții; dacă circumstanțele cazului presupun condiții sociale și atitudini în schimbare)?
4. Există situații în care Curtea dumneavoastră a manifestat deferență pentru că nu avea competență instituțională sau expertiza necesară?
5. Aveți cazuri în care Curtea dumneavoastră a manifestat deferență pentru că exista riscul unei erori judiciare?
6. Există cazuri în care Curtea dumneavoastră a manifestat deferență, invocând legitimitatea instituțională sau democratică a decidentului?

7. „Cu cât mai mult vizează legislația o chestiune de politici publice sociale vaste, cu atât mai puțin dispusă va fi curtea să intervină”. Este acesta un standard valid pentru Curtea dumneavoastră? Împărtășește Curtea dumneavoastră concepția potrivit căreia chestiunile de politică publică ar trebui decise prin intermediul proceselor democratice, pentru că tribunalele nu sunt alese și le lipsește mandatul democratic pentru a decide chestiuni de politică publică?
8. Acceptă Curtea dumneavoastră un principiu general al deferenței la judecarea politicilor și filosofiei penale?
9. Pot exista circumstanțe mai stricte în care guvernul nu-i poate dezvălui informații Curții, în special în contextul cazurilor de securitate națională, care presupun informații cu caracter secret. A manifestat vreodată Curtea dumneavoastră deferență din motive de securitate națională?
10. Dat fiind rolul tribunalelor constituționale de gardieni ai Constituției, ar trebui să interfereze acestea cu presupusele politici publice neconstituționale atunci când guvernele sunt pasive în materie de implementare a reformelor de conformare cu drepturile fundamentale?

II. Decidentul

11. Manifestă Curtea dumneavoastră mai multă deferență față de un act al Parlamentului, decât față de o decizie a executivului? Manifestă Curtea dumneavoastră deferență în funcție de nivelul de răspundere democratică a decidentului originar?
12. Ce pondere oferă Curtea dumneavoastră procesului legislativ? Care este relevanța juridică, dacă este cazul, pe care ar trebui să o aibă analiza de la nivel parlamentar pentru analiza judecătorilor privind compatibilitatea cu drepturile fundamentale?
13. Verifică Curtea dumneavoastră dacă decidentul și-a justificat decizia sau dacă decizia este una la care Curtea ar fi ajuns ea însăși dacă ea era decidentul?
14. Manifestă Curtea dumneavoastră deferență în funcție de măsura în care decizia sau măsura a fost precedată de o analiză cuprinzătoare privind compatibilitatea cu drepturile fundamentale? Cât de profundă trebuie să fie analiza legislativului, de exemplu, pentru ca Curtea dumneavoastră să-i dea importanță?
15. Analizează Curtea dumneavoastră dacă opiniile opuse au fost reprezentate pe deplin în cadrul dezbaterii parlamentare atunci când a fost adoptată o măsură? Este suficient să fi existat o dezbatere extinsă privind fondul general al legislației sau trebuie să fi existat o atenție specială privind implicațiile asupra drepturilor?
16. Faptul că decizia aparține legislativului sau că s-a ajuns la aceasta după consultări publice sau după dezbateri publice reprezintă o probă concludentă pentru legitimitatea democratică a deciziei?

III. Câmpul de aplicare al drepturilor, legalitate și proporționalitate

17. A manifestat vreodată Curtea dumneavoastră deferență la etapa definirii drepturilor, dând pondere definiției guvernului date drepturilor sau aplicării acesteia faptelor în discuție?
18. Afectează vreunul dintre drepturile aplicabile intensitatea deferenței? Consideră Curtea dumneavoastră că unele drepturi sau aspecte ale drepturilor sunt mai importante și că, așadar, ingerințele în exercițiul acestora merită o analiză mai riguroasă decât altele? Aveți factori care să stabilească natura dreptului fundamental în discuție?
19. Aveți o scală a clarității atunci când verificați constituționalitatea unei legi? Cum decideți cât de clară este o lege? Când aplicați regula *In claris non fit interpretatio*?
20. Cât de intens este controlul Curții dumneavoastră la etapa stabilirii scopului legitim?

21. Ce test de proporționalitate aplică Curtea dumneavoastră? Aplică Curtea dumneavoastră toate etapele testului clasic de proporționalitate (*i.e.* oportunitate, necesitate, și proporționalitate în sens strict)?
22. Parcurge Curtea dumneavoastră fiecare etapă aplicabilă a testului de proporționalitate?
23. Există cazuri în care Curtea dumneavoastră acceptă că măsura contestată satisface una sau mai multe etape ale testului de proporționalitate, chiar dacă nu există, în mod vizibil, probe suficiente care să demonstreze acest fapt?
24. A fost apariția controlului proporționalității în jurisprudența Curții dumneavoastră concomitentă cu ascensiunea teoriei deferenței judiciare?
25. A conturat jurisprudența CEDO abordarea Curții dumneavoastră privind deferența? Reprezintă teoria CEDO a marjei de apreciere echivalentul jurisprudențial al marjei discreționare pe care o recunoaște Curtea dumneavoastră? Dacă nu, cât de des se suprapun considerentele CEDO privind marja de apreciere cu considerentele Curții dumneavoastră privind deferența în cazuri similare?
26. A condamnat CEDO statul dumneavoastră din cauza deferenței manifestate de Curtea dumneavoastră într-un caz precis, deferență care a făcut ca remediul ei să fie lipsit de efectivitate?

IV. Alte particularități

27. Cât de des apare chestiunea deferenței în cazurile fundamentale judecate de Curtea dumneavoastră?
28. A devenit Curtea dumneavoastră mai deferențială de-a lungul timpului?
29. Depinde atitudinea deferențială de numărul de cauze de pe rolul Curții?
30. Își poate baza Curtea dumneavoastră hotărârile pe motive care nu au fost avansate de părți? Poate reîncadra Curtea dumneavoastră motivele avansate sub o prevedere constituțională diferită de cea invocată de reclamant?
31. Își poate extinde Curtea dumneavoastră controlul de constituționalitate asupra altei legi care nu a fost contestată în fața sa, dar care are legătură cu situația reclamantului?